

Psykopatiske refleksjoner

Han er stemplet som psykopat av sin tidligere kone og hennes familie. Og gjør seg noen tanker om hva et slikt stempel kan føre til.

Det forekommer meg at de fleste beskyldninger om psykopati i Jeg-spalten, og også ellers, kommer fra kvinner i forbindelse med en samlivskonflikt. Personlig tror jeg «Underveis» er ikke på en årsak til dette. Hun skriver at hun selv var svak og deprimert da hun traff sin mann, som hadde psykopatiske trekk. Jeg vet av egen erfaring at mennesker med liten selvaktelse (eller «jeg-svake») lett oppfatter andre som dominerende. Andres «jeg-styrke», spesielt hos den man lever sammen med, kan oppleves som en enorm trusel, som om personen hadde psykopatiske trekk. Frustrasjonen hos den svake tror jeg oppstår fordi vedkommende også behøver den andres styrke.

Sett fra den «jeg-sterke»s side kan det å leve sammen med den «jeg-svake» oppleves som en enorm byrde. Den svake krever lett at den sterke skal fylle alle ens behov, fylle ens liv med mening og glede, være «trygg» og ta avgjørelser. Samtidig skal man ikke være dominerende. Man skal være myk og sterk mann på en gang. Den sterke kan lett oppleve den svake som psykopat fordi vedkommende bruker blant annet sin svakhet for å manipulere den sterke til vanvidd.

Jeg tror at den «jeg-svake» ofte er den første til å ta i bruk ordet psykopat om motparten i et siste forsøk på å forklare årsaken til sin egen opplevelse av frustrasjon. Ordet psykopat har en drepende effekt.

Jeg er selv blitt beskyldt for å være psykopat av min tidligere kone og hennes familie. Alt jeg gjør, tolker de inn i det psykopatiske mønster. Det føles som om de kaster over meg en

forbannelse jeg ikke kan fri meg fra, uansett hvordan jeg vrir og vender meg. Om jeg smiler eller er sint, er ettergivende eller bestemt, så er alt like typisk for psykopaten. Dersom jeg innrømmer at jeg er psykopat, så er jo saken grei. Dersom ikke, så er jo det det mest typiske for psykopaten. Under et slikt press kan nok lett en mann som allerede har slitte nerver etter en lang samlivskonflikt, gjøre gale ting mot seg selv eller andre, eller faktisk bli kynisk, kald og beregnende, bli psykopat for å overleve.

Noen hevder at det er flere menn enn kvinner som er psykopater. Personlig tror jeg at psykopati hos menn gjerne får stertere og mer synlige og målbare utslag fordi de av natur er mer handlende. Kvinnens psykopati uttrykker seg gjerne mer subtilt på det rent psykiske plan under dekket av å være den svake part og et offer.

Leser man en beskrivelse av psykopati, tror jeg alle vil føle seg mer eller mindre truffet. Spesielt vil de med sterke overbevisninger, de med sterke vilje, de med et rikt følelsesregister eller ustabilt humør, de mest følsomme og samvittighetsfulle, føle seg truffet. Selv om de ikke tror at de er vaskeekte psykopater, så vil de kanskje frykte at de har psykopatiske trekk. O, skrek! Tenk å være besmittet av psykopati! Denne frykten virker lammede på hele ens personlighet og livsutfoldelse.

De fleste har nok glimtvis sett inn i sitt eget sinns mørke og skremmende irrganger. Historien viser oss hva dette skjulte mørket kan resultere i når det får bryte frem. Med tanke på vår nasjons kultiver-

te og moralske fremtoning, og det vi vet at andre nasjoner som vår – og andre mennesker som oss – faktisk har skapt av helvete på jord, så er det nærliggende å hevde at hele vår kultur har sterke psykopatiske trekk, at hele vår sivilisasjon er en ulv i førekler. De vaskeekte psykopatene er da kanskje i denne sammenhengen som ikke forstår at de har del i denne kultur eller natur, men som stempler andre for å ha psykopatiske trekk?

Psykiaiterne er blant dem som løfter på sloret og avdekker det begjær og den vilje til makt som gjerne ligger bak selv de

edlestes gjerninger. For dem er kanskje dette så selvfølgelige avsløringer at det betraktes som normalt, som menneskelig. Psykopati er vel den eneste diagnose innen psykiatrien som har en sterkt moralisering undertone. Legfolket, som fremdeles ikke makter å innta den profesjonelle holdning til menneskets onde natur, trykker dia-gnosen psykopat til sitt bryst og anvender det der man i tidligere tider ville anvendt ordet besatt. Den besatte må støtes ut i det ytterste mørket. Man har plassert det onde et annet sted enn hos seg selv. Man bevarer sin moralske integrati-

tet ved å støte det onde fra seg.

Jeg skulle like å vite om psykiaiterne bruker uttrykket «psykopatiske trekk», og hva som eventuelt menes med dette.

Hilsen diagnosens offer.

Det er bra vi får inn motforestillinger om bruken av psykopatidiagnosen. Vi har behandlet dette tidligere, men det kan sikkert ikke gjentas for ofte. Psykopatibegrepet er klart verdiladet, og har en uomtvistelig stemplingseffekt. Ettersom «psykopatiske trekk» skal være visse karakteregenskaper som avviker fra de gjeldende normer, blir psykopatibegrepet også i noen grad kulturbestemt. Normer for akseptabel sosial adferd varierer som kjent fra kultur til kultur. I tillegg er det slik at mange såkalte psykopatiske trekk bare er forsterkede ytringsformer av almenmenneskelige egenskaper. I barndommen er det eksempelvis helt normalt å være selvcentrert, oppmerksomhetskrevene, impulsiv og utagerende som en reaksjon på ubehag og indre spenninger. Man må derfor ikke snakke om psykopati i barne- og ungdomsårene. Men når slike infantile reaksjonsmønstre fortsetter og preger en persons adferd i voksen alder, og i en slik grad at det avviker fra gjengse normer, kan det kalles psykopatiske trekk. Føyer vi så til en manglende innlevelsesevirke, en «bruk-og-kast-mentalitet», et stort behov for kontroll over andre, liten evne til å reagere med skyldfølelse og stor evne til å bortforklare og legge skylden på andre, så har vi fått med de viktigste karaktertrekkene som tradisjonelt går inn i psykopatibegrepet.

Men vi skal huske på at her fins alle grader, og det er bare i de tilfellene hvor hele personens livsstil og handlingsmønstre helt preges av dette, at det kan være berettiget å snakke om psykopati.

I våre dagers psykiaske fagmiljøer hører vi imidlertid sjeldent om psykopati. Psykopatidiagnosen er erstattet med andre uttrykk for personlighetsforstyrrelser.

H.J.S.

JEG

ADRESSEN ER A-MAGASINET, POSTBOKS 1178 SENTRUM, 0107 OSLO 1.
MERK KONVOLUTTEN «JEG-SPALTEN».

Berthold Grünfeld og Hans Jakob Stang Illustrasjon: Gunhild Vegge.

